

Nr 149

Utlåtande i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om allmän försäkring, m. m., i vad propositionen avser anslag för budgetåret 1962/63, jämte i ämnet väckta motioner.

(3:e avd.)

I propositionen nr 1 (bilaga 7, punkterna 98, 101 och 102) har Kungl. Maj:t föreslagit riksdagen att, i avbidan på särskild proposition i ämnet, för budgetåret 1962/63 beräkna till Bidrag till sjukkassor m. m. ett förslagsanslag av 310 000 000 kr., till Bidrag till folkpensioner m. m. ett förslagsanslag av 2 870 000 000 kr. samt till Ersättning till postverket för pensionsutbetalningar ett förslagsanslag av 5 100 000 kr.

Sedermera har Kungl. Maj:t i propositionen nr 90, under återopande av bilagda i statsrådet och lagrådet hållna protokoll, föreslagit riksdagen att *dels* antaga vissa vid propositionen fogade författningsförslag, *dels ock* för budgetåret 1962/63 under femte huvudtiteln anvisa till Bidrag till sjukkassor m. m. ett förslagsanslag av 320 000 000 kr., till Bidrag till folkpensioner m. m. ett förslagsanslag av 2 967 000 000 kr. samt till Ersättning till postverket för pensionsutbetalningar ett förslagsanslag av 5 100 000 kr.

Propositionen har — utom vad avser anslagsfrågorna — hänvisats till lagutskott och behandlats av andra lagutskottet. Beträffande anslagsfrågorna har propositionen hänvisats till statsutskottet.

Propositionen

De i propositionen framlagda förslagen innebär att sjuk- och moderkapsförsäkringen, folkpensioneringen och tilläggs pensioneringen fr. o. m. den 1 januari 1963 sammanföres i en lag om allmän försäkring till ett enhetligt system, som ger den enskilde skydd mot inkomstbortfall vid sjukdom och barns börd, ålderdom, invaliditet och försörjarens frånfälle.

Inom sjukförsäkringen föreslås grundsjukpenningen höjd från 3 till 5 kr. om dagen. Samma höjning föreslås för sjukpenningavdraget vid sjukhusvård. Sjukpenningsskalan bygges ut så att försäkringsskyddet kommer att omfatta inkomster upp till omkring 22 000 kr. om året. Sjukpenningen i den högsta sjukpenningklassen skall utgöra 28 kr. om dagen. Den nuvarande regeln att sjukpenningen minskas efter 180 dagars sjukdom föreslås slopad.

Enligt förslagen skall företagarna automatiskt anslutas till försäkringen för tilläggsjukpenning och få samma sjukpenningsskydd som de anställda. Viss individuell valfrihet att tillhöra tilläggsjukpenningförsäkringen skall finnas för företagarna men den sammankopplas med valfriheten inom försäkringen för tilläggs pension, så att utträden och återinträden får ske endast med avseende på båda försäkringarna i förening. Företagarna kan välja 33 eller 93 dagars karenstid som alternativ till den normala 3-dagarstiden. För att tillgodose behovet av sjukförsäkringsskydd för företagare som redan anmält undantagande från tilläggs pensioneringen föreslås att de skall få tillfälle att senast den 31 december 1962 återkalla sin anmälan med verkan fr. o. m. den 1 januari 1963.

I syfte att förbättra hemmafruarnas ställning inom sjukförsäkringen föreslås att en hemmafru med barn under 10 år i hemmet vid sjukdom alltid skall få obligatoriska förmåner, grundsjukpenning och barntillägg, vilka sammanlagt uppgår till minst 7 kr. om dagen. Hon skall därutöver, om hon så önskar, genom frivillig försäkring kunna skaffa sig ett sjukpenningtillägg som uppgår till lika stort belopp.

En till visst antal dagar maximerad sjukhjälpstid skall finnas endast för den som åtnjuter ålderspension eller hel förtidspension. I övrigt skall sjukhjälp utgå till dess förtidspension tar vid. En ålderspensionär skall kunna komma i åtnjutande av sjukpenning och ersättning för sjukhusvård sammanlagt högst 180 dagar. Den som har hel förtidspension skall ej kunna vara sjukpenningförsäkrad, men däremot skall han under en tid av högst 180 dagar kunna få ersättning för sjukhusvård. Den som har partiell förtidspension skall kunna vara sjukpenningförsäkrad för den kvarstående förvärvsinkomsten, och någon maximerad sjukhjälpstid gäller inte för honom.

Förslagen innebär vidare att *m o d e r s k a p s f ö r s ä k r i n g e n* förbättras och att mödrahjälpen avskaffas. Grundpenningen föreslås höjd från 270 till 900 kr. vid enkelbörd. Tilläggs penning skall kunna utgå i 180 dagar mot f. n. 90 dagar. Dessutom får blivande och nyblivna mödrar ersättning för tandläkarvård.

Beträffande *p e n s i o n e r i n g e n* föreslås, att folkpensionerna höjes fr. o. m. den 1 juli 1962 med 350 kr. för en ensam pensionär, varmed även avses änkepensionär, och med tillhoppa 500 kr. för två pensionsberättigade makar. Med 12 indextillägg blir det årliga beloppet för en ensam pensionär 3 250 kr. och för två pensionsberättigade makar sammanlagt 5 090 kr. Till de angivna beloppen kan liksom hittills komma kommunalt bostadstillägg. Indextillägg som utlöses efter den 30 juni 1962 skall utgå med 75 kr. till ensam pensionär och 60 kr. till envar av två gifta pensionärer.

En uppmjukning föreslås av det nu gällande kravet på mantalsskrivning i riket för rätt till folkpension. Rätt till pension skall sålunda föreligga, förutom för svensk medborgare som är mantalsskriven i riket, för en svensk

som varit mantalsskriven här för det år han fyllt 62 år och för de fem åren närmast dessförinnan.

Rätten till tilläggspension utvidgas genom att svensk medborgares lön i utlandet m. m. blir pensionsgrundande i ökad utsträckning. För att neutralisera verkningarna för tilläggspensionen av inkomstbortfall under längre perioder av sjukdom föreslås vissa regler för försäkrade som är födda 1927 eller tidigare.

Efter mönster från tilläggspensioneringen föreslås rörlig pensionsålder inom folkpensioneringen så att ålderspension skall kunna uttagas från 63 års ålder, varvid pensionen minskas på visst sätt. Den som väntar med att ta ut ålderspensionen till efter 67 år får å andra sidan en viss höjning av pensionen. Reglerna om förtida uttag avses skola träda i kraft successivt så att under år 1963 förtida uttag blir möjligt för personer födda 1896 och 1897. Därefter sänkes den undre gränsen varje år med ett år. Härigenom kommer reformen att vara fullt genomförd år 1966.

Beträffande förtidspensionen föreslås att samma invaliditetsbegrepp och samma invaliditetsbedömning skall gälla för både folkpensioneringen och tilläggspensioneringen. Invaliditetsbegreppet har utformats som en arbetsinvaliditet, vilken har sin grund i medicinska faktorer. För rätt till förtidspension förutsattes att arbetsförmågan nedsatts med minst hälften. Vid varaktig nedsättning av arbetsförmågan utgår förtidspension, under det att pensionsförmånen benämnes sjukbidrag då arbetsförmågans nedsättning inte är varaktig men kan beräknas bestå avsevärd tid.

Den nuvarande inkomstprövningen av folkpensioneringens invalidförmåner slopas och ersättes med följande för folkpensioneringen och tilläggspensioneringen gemensamma regler om pensionens storlek. Försäkrade, vilkas arbetsförmåga är nedsatt i sådan grad att intet eller endast en ringa del därav återstår, erhåller hel förtidspension, vars storlek motsvarar ålderspensionen. Är arbetsförmågan nedsatt i mindre grad men likväl med avsevärt mera än hälften, utgår två tredjedelar av hel pension. I övriga fall utgives en tredjedel av hel pension.

Beträffande förutsättningarna för rätt till förtidspension från tilläggspensioneringen och sättet för pensionens beräkning förelås vissa ändrade regler. De nya reglerna innebär att kvalifikationstiden för flertalet fall förkortas från två till ett år, varjämte i ökad utsträckning förhindras att den försäkrade blir utan pension eller får en mycket låg pension om han under åren närmast före invaliditetens inträde tillfälligt saknat pensionsgrundande inkomst eller haft osedvanligt låg sådan inkomst. Utlänningar får rätt till förtidspension — och därmed familjepension — från tilläggspensioneringen på i stort sett samma villkor som svenskar.

De generella folkpensionsförmånerna kompletteras enligt förslaget med särskilda förmåner till blinda, till personer med avsevärda vårdbehov och till förvärvsarbetande invalider med svåra kroppsliga defekter. En förmån,

benämnd invaliditetstillägg, är avsedd för dem som har ålders- eller förtidspension och en annan, kallad invaliditetsersättning, för invalidiserade i arbetsför ålder, vilkas förvärvsförmåga är sådan att de inte blir berättigade till förtidspension. Invaliditetstillägget föreslås skola utgå med 1 200 kr. och invaliditetsersättningen med 1 800 kr. om året. Som en följd av de sålunda föreslagna bestämmelserna förordas att de nuvarande blindtilläggen och vårdtilläggen skall upphöra.

Ålders- och förtidspension kompletteras vidare med icke inkomstprövade barnstillägg motsvarande de nuvarande särskilda barnbidragen. Dessa tillägg skall för varje barn under 16 år i regel utgöra 1 000 kr. om året.

Den nuvarande inkomstprövningen skall enligt förslaget bibehållas för hustrutillägg och kommunala bostadstillägg samt änkepensioner i anledning av dödsfall före den 1 juli 1960. I inkomstprövningsreglerna förordas dock vissa uppmjukningar främst beträffande änkepensionerna.

Inom familjepensioneringen föreslås änkepension till fränskilda kvinnor efter den förutvarande mannen under förutsättning att denne vid tidpunkten för dödsfallet var skyldig att utge underhållsbidrag till kvinnan. Med den angivna begränsningen skall fränskild kvinna i princip kunna erhålla folkpension och tilläggspension på samma villkor som gäller för änka. Sammanlagda beloppet av den fränskilda kvinnans änkepension från folkpensioneringen och tilläggspensioneringen får dock inte överstiga underhållsbidraget.

Egenpension och familjepension från tilläggspensioneringen skall kunna utgå samtidigt utan reduktion av någondera pensionen. Sammanträffar flera familjepensioner skall däremot endast en av dem utgå. Den nuvarande regeln inom tilläggspensioneringen att familjepension ej får uppgå till mera än 80 procent av den avlidnes egenpension föreslås upphävd.

Förmånligare regler införes för pension till vissa kvinnor, som blivit änkor före den 1 juli 1960 och som haft barn i hemmet.

K o s t n a d e r n a för sjuk- och moderskapsförsäkringen avses liksom hittills skola fördelas mellan de försäkrade, arbetsgivarna och staten. De föreslagna reformerna föranleder viss höjning av de försäkrades egna avgifter. Arbetsgivarnas bidrag föreslås skola utgöra 1,5 procent av löner upp till 22 000 kr. Staten föreslås skola bidra med 50 procent av utgifterna för sjukvårdsersättning som ej avser sjukhusvård, för grundsjukpenning, barnstillägg och moderskapspenningens grundpenning.

I reglerna om folkpensionskostnadernas fördelning mellan staten och kommunerna föreslås vissa justeringar, som skall gälla tills vidare i avvaktan på en slutlig lösning av kostnadsfördelningsfrågan.

De reformer departementschefen förordar beträffande sjukförsäkringen m. m. innebär ökade utgifter för sjukkassorna under år 1963 med ca 350 milj. kr. och för staten med ca 50 milj. kr. Härtill kommer

automatiska utgiftsökningar. Det skattebortfall för staten, som de ökade avgifterna för de försäkrade och för arbetsgivarna medför till följd av den avdragsrätt som enligt skattelagstiftningen föreligger för sådana avgifter, uppskattas till mellan 40 och 50 milj. kr. Totalt innebär således reformen en belastning för statsbudgeten på 90—100 milj. kr. per år.

Den närmare beräkningen av sjukkassornas utgifter och statens bidrag framgår av en i propositionen (s. 317) intagen tabell. De föreslagna ändringarna i bestämmelserna för försäkringen avses skola träda i kraft den 1 januari 1963 och påverkar alltså utgifter och statsbidrag under endast ett halvt år. Den förordade höjningen till 2 400 kr. av inkomstgränsen för skyldighet att erlägga avgift för sjukvårdsförsäkringen och försäkringen för grundsjukpenning påverkar storleken av de för 1962 alltjämt utgående avgiftsersättnings- och avgiftsliindringsbidragen, det förra i höjande och det senare i sänkande riktning.

Medelsbehovet för budgetåret 1962/63 beräknas uppgå till 319,1 milj. kr. Departementschefen föreslår, att anslaget Bidrag till sjukkassor m. m. definitivt uppföres med 320 milj. kr.

Beträffande *f o l k p e n s i o n e r i n g e n* föranleder förslagen under budgetåret 1962/63 kostnadsökning endast under andra halvåret. Kostnadsökningen för denna tid beräknas till 40 milj. kr. Vidare beräknas för nämnda budgetår kostnadsökningar dels i anledning av förtida uttag av ålderspension, dels för den förordade utsträckningen av rätten till folkpension vid bosättning utom riket.

Möjligheten till förtida uttag av ålderspension föreligger enligt departementschefens förslag fr. o. m. den 1 januari 1963 för personer födda åren 1896 och 1897. Under antagande att 10 procent av dem som har möjlighet till förtida uttag begagnar sig av denna rätt uppskattas merkostnaden under budgetåret 1962/63 till 12 milj. kr. Antagandet om ett 10-procentigt utnyttjande av möjligheten till förtida pensionsuttag vilar emellertid på osäker grund och kan visa sig vara för lågt. Kostnadsökningen för den vidgade rätten till folkpension utomlands kan för budgetåret beräknas till 4 milj. kr. Den föreslagna utvidgade tillämpningen av barnvillkoret i fråga om änkepensioner i övergångsfallen, som föreslås gälla redan fr. o. m. den 1 juli 1962, antages medföra en kostnadsökning på 11,5 milj. kr. för budgetåret 1962/63. För höjningen av folkpensionerna fr. o. m. den 1 juli 1962 tillkommer en kostnadsökning för budgetåret på 326 milj. kr.

Varje indextillägg som utlöses efter den 30 juni 1962 skall enligt departementschefens förslag utgå med 75 kr. för ensam pensionär och 60 kr. för var och en av två pensionsberättigade makar. Kostnaden för varje indextillägg enligt de nya reglerna beräknas till 75 milj. kr., varav 66 milj. kr. faller på staten och återstoden på kommunerna.

Pensionspristalet för april 1962 har fastställts till 136, i följd varav antalet indextillägg till folkpensionerna fr. o. m. nämnda månad är 12. Kost-

naderna för folkpensioneringen under budgetåret 1962/63 beräknas därför under antagande av att det utgår 12 indextillägg à 50 kr. för en ensam pensionär och 40 kr. för var och en av två pensionsberättigade makar. Totalkostnaderna för folkpensioneringen och deras fördelning på stat och kommun kan då beräknas på sätt framgår av följande tabell.

Förmånsslåg	Totalkostnad milj. kr.	Staten milj. kr.	Kommunerna milj. kr.
Ålderspension	2 387,3	2 387,3	—
Förtidspension (invalidpension, sjukbidrag)	447,4	236,0	211,4
Hustrutillägg	81,1	40,1	41,0
Ånkepension			
huvudfall	78,8	78,8	—
övergångsfall	140,0	71,2	68,8
Invaliditetstillägg m. m.	9,6	8,6	1,0
Barntillägg (särskilda barnbidrag)	12,6	6,9	5,7
Barnpension	39,0	39,0	—
Kommunala bostadstillägg	313,2	98,8	214,4
Summa	3 509,0	2 966,7	542,3

Departementschefen förordar, att anslaget Bidrag till folkpensioner m. m. definitivt uppföres med 2 967 milj. kr. och att till Ersättning till postverket för pensionsutbetalningar anvisas 5,1 milj. kr.

Motioner

I förevarande sammanhang har utskottet till behandling förehått följande motioner, nämligen

dels två likalydande motioner, väckta den ena inom första kammaren av herr *Gillström m. fl.* (I: 214) och den andra inom andra kammaren av herr *Andersson i Essvik m. fl.* (II: 264), i vilka — såvitt avser anvisande av anslag under femte huvudtiteln — hemställts, att riksdagen måtte till Bidrag till folkpensioner m. m. för budgetåret 1962/63 anvisa ett förslagsanslag av 2 890 000 000 kr.,

dels två likalydande motioner, väckta den ena inom första kammaren av herr *Bengtson m. fl.* (I: 649) och den andra inom andra kammaren av herr *Hedlund m. fl.* (II: 777), i vilka — såvitt avser anvisande av anslag under femte huvudtiteln — hemställts, att riksdagen måtte anvisa till Bidrag till folkpensioner m. m. för budgetåret 1962/63 ett förslagsanslag av 3 096 000 000 kr.,

dels två likalydande motioner, väckta den ena inom första kammaren av herr *Birke* (I: 651) och den andra inom andra kammaren av fru *Kristensson* (II: 781), i vilka hemställts, att riksdagen måtte besluta att till Bidrag till sjukkassor m. m. för budgetåret 1962/63 anvisa ett förslagsanslag av 285 000 000 kr.,

dels ock två likalydande motioner, väckta den ena inom första kammaren av herr *Lundström m. fl.* (I: 657) och den andra inom andra kammaren av herr *Ohlin m. fl.* (II: 785), i vilka — såvitt nu är i fråga — hemställts, att riksdagen måtte besluta att en tjänst som allmänt ombud vid försäkringsdomstolen inrättas.

Beträffande motiveringen för yrkandena hänvisas till motionerna I: 214, II: 777, II: 781 och II: 785.

Utskottet

Riksdagen har numera — med vissa ändringar — för sin del antagit det i propositionen framlagda förslaget till lag om allmän försäkring jämte övriga i förevarande sammanhang framlagda författningsförslag. De av riksdagen beslutade ändringarna i förhållande till Kungl. Maj:ts förslag innebär bl. a., att statens andel av folkpensionsförmånernas finansiering kan beräknas öka med omkring 20 milj. kr. Anslaget till Bidrag till folkpensioner m. m. torde därför böra höjas med nämnda belopp utöver vad departementschefen föreslagit. En motsvarande höjning har även avsetts i motionerna I: 214 och II: 264 samt I: 649 och II: 777.

I motionerna I: 651 och II: 781 har föreslagits, att anslaget till Bidrag till sjukkassor m. m. skulle anvisas med 35 milj. kr. lägre än enligt Kungl. Maj:ts förslag. Motionärernas yrkande motiveras av vissa i motionen II: 780 framställda förslag om ändringar avseende statsbidraget till sjukförsäkringen, m. m. Då sistnämnda motion numera avslagits av riksdagen, avstyrker utskottet jämväl motionerna I: 651 och II: 781.

Yrkandet i motionerna I: 657 och II: 785 om inrättande av en tjänst som allmänt ombud vid försäkringsdomstolen förutsätter bifall till i motionerna föreslagna ändringar avseende socialförsäkringsprocessen. Då riksdagen numera avslagit de föreslagna ändringarna, avstyrker utskottet motionsyrkandet.

Under återopande av det anförda hemställer utskottet,
att riksdagen må

I. med bifall till Kungl. Maj:ts förslag samt med avslag å motionerna I: 651 och II: 781 till *Bidrag till sjukkassor m. m.* för budgetåret 1962/63 å driftbudgeten under femte huvudtiteln anvisa ett förslagsanslag av 320 000 000 kr.;

II. i anledning av Kungl. Maj:ts förslag ävensom motionerna I: 214 och II: 264 samt I: 649 och II: 777, samtliga motioner såvitt nu är i fråga, till *Bidrag till folkpensioner m. m.* för budgetåret 1962/63 å driftbudgeten under femte huvudtiteln anvisa ett förslagsanslag av 2 987 000 000 kr.;

III. till *Ersättning till postverket för pensionsutbetal-*

ningar för budgetåret 1962/63 å driftbudgeten under femte huvudditeln anvisa ett förslagsanslag av 5 100 000 kr.;

IV. avslå motionerna I: 657 och II: 785 såvitt desamma avser anslag till en tjänst som allmänt ombud i socialförsäkringsprocessen.

Stockholm den 22 maj 1962

På statsutskottets vägnar:

ERNST V. STAXÄNG

Vid förestående ärendes slutbehandling inom utskottet har närvarit
från första kammaren: herrar Näsström, Gillström, Boman, Einar Persson, fröken Andersson, herrar Birger Andersson, Ivar Johansson, Axel Johannes Andersson, Ragnar Bergh, Fritz Persson, Per Jacobsson, Rikard Svensson, Bengtson, Bertil Petersson och Manne Olsson; samt

från andra kammaren: herrar Staxäng, Gustafsson i Stockholm, Karlsson i Olofström, Svensson i Stenkyrka, fröken Elmén, herrar Nilsson i Göingegården, Mellqvist, Svensson i Ljungskile, Lassinantti, Johansson i Norrköping, Carbell, Gustafsson i Skellefteå, Andersson i Knäred, Fagerlund och Blomkvist.